Etnogeneza moldo-vlahilor şi întemeierea voievodatului Moldovei în poemul dramatic *Steaua zimbrului* de Valeriu Anania

Lucian Vasile BÂGIU

Key-words: *bison, history, legend, Moldavia, myth.*

> Poemele mele dramatice pornesc, ca inspiraţie, nu de la mituri, ci de la premituri, de la „metafora germinatoare" a mitului – cu fericita expresia a unui comentator al meu din Franţa – de la un nucleu primar, care a precedat miturile. […] Un critic dramatic american afirma că versul e limbajul natural al teatrului. În ce mă priveşte, aş cuteza să afirm că poezia dramatică e limbajul natural al înzestrărilor mele literare. Ca atare, am pornit la drum fără să-mi propun pariuri, confruntări, provocări sau revoluţii în contemporaneitate, nu am urmărit noul decât în măsura în care acesta poate fi prospeţime, primenire, un adaus de adâncime şi vigoare. […] Dar că tradiţia, primenită cu agoniseala a tot ceea ce a fost şi este nou, trebuie să rămână filonul de aur al unei culturi, de aceasta nu mă îndoiesc. E credinţa în care mi-am scris „curajosul, bravul" teatru în versuri. Mărturisesc împreună cu Dulcele Prinţ, că mi-am făcut datoria faţă de sufletul patern, ca şi faţă de limba neamului meu. Restul poate fi tăcere... (Pintea 1987: 24)

Steaua zimbrului, poem dramatic redactat între anii 1960-1971 (Anania 1982a: 555) (prin urmare avându-şi geneza în anii de recluziune, precum *Meşterul Manole*, şi fiind anterior acestuia, ca proiect), conferă miticului, eresului şi legendei un plan secund, de matcă integratoare şi valorizantă a faptului istoric. Înţelesurile sunt sensibil mai puţin imponderabile şi inefabile, accesibilitatea derivând şi din atestarea documentară a subiectului tratat. Şi tocmai de aici impresia de facilitate a compoziţiei, de repaus a performanţei scriiturii. Mai mult ca oriunde altundeva în creaţia sa literară, Valeriu Anania lasă aici impresia unei neputinţe funciare de a afla numitorul comun pentru îngemănarea miticului cu realismul istoricist. Dramaturgul ambiţionează o frescă de proporţii grandioase a constituirii statului moldovean medieval, în tentativa sa luându-şi puncte de reper ce se dovedesc mai degrabă antinomice decât complementare. Pe de o parte, reinterpretarea, extrem de personală, a surselor documentare, din dorinţa de a proiecta începuturile incerte ale moldo-vlahilor într-o dimensiune a exacerbării sincronizării acestora la rosturi social-civilizatoare excesiv augmentate şi astfel profund neconvingătoare sub specia dramei istorice realiste. Pe de altă parte, apelul la un extrem de confuz fond mitologic, ce ar ţine de un eres colectiv al mentalităţii magice a unei întregi colectivităţi umane, altfel profund eterogenă sub specia socialului. „Cultul

„Philologica Jassyensia", An V, Nr. 2 (10), 2009, p. 7–20

BDD-A905 © 2009 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:37:54 UTC)

zimbrului" se dovedeşte a fi o creaţie poetică pur personală, a autorului, la rândul ei mai puţin convingătoare chiar şi în interiorul propriei paradigme, Valeriu Anania nereuşind să se apropie de demersul configurării altor mitologii subiective, aparţinând unor dramaturgi care l-au precedat în acest sens, cum ar fi Lucian Blaga prin aproape întreaga sa dramaturgie, unde un mit al Orbului în *Zamolxe* (1921) sau al lui Iisus-pământul în *Tulburarea apelor* (1923) se susţineau exclusiv – şi strălucit – prin instrumentele discursului literar. Însă poate marea carenţă a poemului dramatic al lui Anania nu este atât incompatibilitatea între cele două aspecte deja relevate, ci ambiţia extrem de hazardată de a explica deopotrivă modalitatea de configurare a unui mit (a se citi legendei) prin reconfigurarea datelor faptului istoric, cât şi mecanismele raţionale care au determinat demitizarea altui eres şi introducerea acestuia în datele extrem de precise (delimitate şi limitative) ale faptului istoric. A integra într-un poem dramatic, în fond istoric, chiar dacă având multe înclinaţii către mitic, deopotrivă raţionalul şi iraţionalul, şi mai ales a ambiţiona exprimarea artistică a două procese diametral opuse, naşterea şi suprimarea „metaforei germinale", constituie o sarcină excesivă, autorul trădându-se uneori cu propriile instrumente.

Caracterul poemului dramatic în discuţie ne obligă mai mult ca oriunde altundeva să urmărim subiectul tratat, evidenţiind, într-o formulă cât mai concisă, atât istoria internă a operei literare, cât mai ales aspectele neverosimile prin raportare la zodia autenticităţii şi veridicităţii. Situarea spaţio-temporală este extrem de riguroasă, oferindu-ne opţiuni sigure: „Iunie 1352, la curtea voievodului Bogdan din Maramureş." (I: 413). Însă cei care apar primii în scenă sunt copii voievodului, Laţcu şi Muşata, iar intriga închide *in nuce* întreaga problematică a dramei. Stirpea „voievodală" a lui Bogdan nu poate fi perpetuată decât de fiica sa, Muşata, printr-o virtuală căsătorie cu Sas, fiul voievodului Dragoş. Astfel s-ar asigura liniştea şi în Maramureş, s-ar aplana conflictul mocnit dintre două dinastii nobiliare vrăjmaşe, a căror raportare la Curtea suzerană de la Buda este esenţial diferenţiată: Sas e răsfăţatul curţii ungare, unde nimeni nu a auzit de Bogdan, „un cneaz din Maramureş" (I: 416). Raţiunile strategice ale mezalianţei sunt însă recuzate principial de către Muşata, care nu vrea să renunţe la ideea căsătoriei fondată pe considerente strict sufleteşti. Se reţine din *Tabloul I* intruziunea aspectelor politic şi genetic, la nivel local, dar care vor fi perpetuate şi amplificate către o conjunctură infinit superioară: etnogeneza moldo-vlahilor şi întemeierea voievodatului Moldovei prin descălecaturile succesive ale domnilor Dragoş şi Bogdan.

Tabloul II exprimă, fidel atestărilor documentare, un paradox istoric cu gust de ironie amară: factorul determinant al constituirii Ţării Moldovei aparţine unor raţiuni politice şi militare ale Regatului Ungar. La porunca regelui ungur Ladislau Ludovic, cei doi cneji maramureşeni, Dragoş şi Bogdan, vasali coroanei de la Buda, se unesc în vederea unei virtuale incursiuni la Siret, cu scopul de a stăvili hoardele tătare. Dar de aici intrăm în ficţiunea literară, prin prezentarea unui prisăcar la apa Sucevei, Iţcu, ce înmânează o *carte* (= scrisoare) din partea unui pârcălab de Siret, Şendrea. Se afirmă astfel existenţa în cadrul „societăţii" moldo-vlahe nu doar a unor iscoade statornice în slujba indirectă a regelui ungur, ci chiar a unor autori de răvaşe în limba română! Ne aflăm în 1352, cu 170 de ani înaintea unui alt celebru spion, Neacşu de la Câmpulung, ce se afla, tot indirect, în slujba aceleiaşi regalităţi ungare,

BDD-A905 © 2009 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:37:54 UTC)

dar pe plaiuri muntene. Speculaţia autorului nu este virtual o eroare istorică, dar rămâne foarte temerară sub aspect filologic, propunând ca potenţial prim autor de scriitură în limba română un pârcălab moldo-vlah de la apa Siretului, când voievodatul nu era încă nici măcar constituit. Putem însă motiva prin observaţia că tocmai aici se regăseşte farmecul ficţiunii literare, în afirmarea unui nostalgic „ce-ar fi dacă ar fi fost să fie astfel…". Şi astfel autorul poate imagina, iar receptorul textului poate accepta (sau nu), printr-o convenţie prestabilită şi funciară „cosmoidului" literar, rosturi sociale bine configurate la apa Siretului, înainte de descălecatul lui Dragoş, într-o vreme şi într-o conjunctură altfel foarte improbabile.

Eşafodajul ficţiunii se prăbuşeşte însă în următoarele tablouri. Regele Ludovic al Ungariei este prezent la apa Siretului în drum spre Lvov (!?), prilej pentru cronicarul său să mediteze trufaş la efemeritatea neamului moldo-vlah:

> Din astă însemnare-a mea/ Cuprinsă-n falnicul tău nume/ Va şti istoria că pe lume/ A fost cândva şi-acest popor./ (...) Aşa, ca printr-un nor/ De amintire grea, târzie:/ A, moldovenii!… Da, se ştie/ C-ar fi trecut, cândva, fugar,/ Prin somnul regelui ungar. (IV: 468).

Întreg poemul dramatic al lui Valeriu Anania este infuzat de sentimentul patriotismului ardent faţă de o patrie paradoxal încă doar virtuală. Aspectul este surprins în epocă şi de exegezele de specialitate, cum ar fi cea semnată de Medeea Ionescu:

> Este o lucrare cu un caracter programatic: glorificarea vitejiei strămoşilor în lupta pentru libertate şi unitate naţională. Asemenea pieselor lui Delavrancea sau Davila, textul lui Anania are calitatea unui act cultural şi propagandistic, pentru patosul cu care reînvie frământata istorie a întemeierii Ţărilor Româneşti. (Medeea Ionescu, *apud* Anania 1982a: 558).

Discursul dramaturgului este, pe de o parte, explicabil prin prisma experienţelor şi convingerilor personale ale autorului (Valeriu Anania a condus ampla manifestaţie studenţească din Cluj-Napoca în anul 1946, protest făţiş contra revizionismului maghiar), iar pe de altă parte se încadrează perfect în discursul patriotard-naţionalist al epocii în cadrul căreia poemul a fost scris, publicat şi montat pe scenă cu succes de public[1]. De altfel autorul revine cu o amplă desfăşurare de procedee ale oratoriei într-un discurs al lui Bogdan din care răzbate transparent starea de spirit a vremurilor care au urmat evenimentului 1968, atât în ceea ce priveşte agresiunea externă, cât şi poziţia statului român în acel context:

> Când un popor e slobod şi cuminte/ Şi paşnic, cu ce drept îl minte/ Cotropitorul că-i aduce pace/ Şi slobozenie? Când sămânţa face/ Minuni în brazdă, cum să-i sec belşugul?/ Cu ce drept sabia supune plugul?/ Când un popor nu ştie de stăpân/ Decât un idol sfânt, de ce să-ngân/ Eu idolul cu zaua mea străină?/ Când omul îşi petrece la ojină,/ De ce să vină ulii nesătui/ Să intre-n blidul şi-n mâncarea lui,/ Să-i spargă jocu-n ţăndări sângerate/ Şi doina să i-o spânzure pe cioate?" (IX: 533).

Un monolog, la fel de amplu, al Muşatei, stă mărturie a mesianismului aceleiaşi paradigme socio-politice: „Când mintea nu mai vede înapoi,/ Ci simţi

[1] Premiera absolută a piesei: Teatrul Dramatic Baia Mare, 17 noiembrie 1973, regia Marius Popescu; vezi Cosmuţa 1974; Ionescu 1974: 557-558.

BDD-A905 © 2009 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:37:54 UTC)

aievea cum tresare-n tine/ Doar semnul sfânt al vremilor care vine,/ Doar cerul sfânt al unui veac de rouă!" (IX: 535).

Sunt replici care trădează dragostea nestrămutată a autorului pentru neamul căruia şi-a dedicat credinţa şi înzestrarea literară întreaga viaţă. Raportat la calitatea autotelică a operei literare, care îşi află valoarea şi finalitatea estetică exclusiv în sine însăşi, prin acest „complex de superioritate" poemul lui Valeriu Anania pare a-şi afla motivaţii şi finalităţi externe sieşi, străine chiar şi temei centrale a subiectului abordat.

Opera nu se încadrează în zodia verosimilului prin alte episoade introduse de autor în desfăşurarea intrigii: pârcălabul Şendrea îl pofteşte pe regele Ungariei să onoreze boierimea indeterminatului Târg de Siret prin adăstarea în casele spaţioase ale localnicilor; un venetic polon îi oferă aceluiaşi rege, la apa Siretului, o hartă completă de contraspionaj ce reprezintă particularităţile Munteniei şi Moldovei în vederea unei iminente incursiuni de cucerire; dinastia instauratoare a Muşatinilor va fi configurată prin aportul aceleia a Basarabilor munteni, prin persoana prinţului renegat Costea, adoptat ad-hoc drept conducător de către flăcăii moldoveni; copiii Muşatei, jucându-se prin Maramureşul acelor vremuri resping, printr-o expresie a protocronismului, credinţa ivirii lui Moş Crăciun pe coşul casei; Bogdan, îndemnat de fiică şi ginere, Muşata şi Costea, chemat de „elita" moldoveană, îşi abandonează rosturile din Maramureş, pentru cel de-al doilea descălecat etc. Valeriu Anania vrea să configureze imaginea unei societăţi cu toate rosturile sale bine structurate, expresie vie a civilizaţiei, acolo unde aceasta este imposibil a se fi manifestat astfel. Tentativa în sine a autorului rămâne, în ultimă instanţă, profesiunea sa de credinţă şi instaurează o nouă lume, aceea a istoriei interne, specifice produsului literar în sine, paralel şi ignorând istoria reală. Conştient, putem presupune, de pariul prea riscant al poemului său dramatic, Valeriu Anania oferă unele argumente teoretice (care sună şi a tentativă de disculpare) într-un studiu altfel foarte doct din anul 1984[2]. În rândurile acestuia autorul pledează pentru superioritatea speciei poemului dramatic, care ar avea un caracter estetic particular: „nu istoria e punctul său de plecare, ci ideea poetică, în care istoria se integrează organic şi pe care e chemată să o slujească" (Anania 1995: 130).

Al. Piru reuşeşte performanţa de a se contrazice pe sine însuşi la distanţă de câteva rânduri într-o foarte sumară analiză a textului: „Acţiunea piesei e credibilă în ficţiune, iar eroii posibili" (*apud Logos*: 164), pentru ca în acelaşi context să demonstreze că, în fapt, eroii (Sas, Dragoş şi chiar Bogdan) nu respectă verosimilitatea. Ca dramă istorică, *Steaua zimbrului* se dovedeşte a fi o încrengătură uşor forţată de intrigi, prezumţii şi ideologii eteroclite, după cum o parte a criticii a şi dovedit obiectivitatea de a o fi evidenţiat, prin vocea lui Aurel Bădescu, spre exemplu: „Valeriu Anania fabulează (uneori excesiv) pe marginea datelor de bază, structurale, ale unor mituri sau legende româneşti" (Aurel Bădescu, *apud* Anania 1982a: 558). A se menţiona, în acest sens, o opinie bine configurată a exegezei literare, care salută *reuşita* dramaturgului, opinie a lui Ion Zamfirescu faţă de care ne exprimăm unele rezerve:

[2] Valeriu Anania, *Dramă istorică şi poezie dramatică*, „Contemporanul", 3 februarie 1984, reprodus în Anania 1995.

BDD-A905 © 2009 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:37:54 UTC)

> Ficțiunea și realitatea, departe de a pune între ele distanțe și bariere, dimpotrivă, gravitează una înspre cealaltă, își împrumută reciproc substanțe, totul într-o caldă, sesizantă și neprefăcută complementaritate" (Ion Zamfirescu, *apud* Anania 1982a: 405).

Mult mai predispusă exegezelor de profunzime este dimensiunea mitică a poemului dramatic, chiar dacă aceasta pare a ocupa un plan secund. Autorul s-a exprimat în repetate rânduri cu privire la finalitatea discretă pe care a urmărit-o în acest sens prin produsul său literar. Într-un text publicat târziu Valeriu Anania fixează procesul descinderii din mitic în istoric:

> Eliade nu subscrie la ipoteza că în vânătoarea lui Dragoș ar fi vorba de o „legendă heraldică"[3] (ipoteză pe care, de altfel, nu o respinge cu argumente, ci pur și simplu o expediază). Cu toate acestea, marele cadru al gândirii eliadești impune observația că, de fapt, e vorba de un moment în care mitul se întâlnește cu istoria; mai exact, pragul prin care un popor trece din dimensiunea sa mitică în cea istorică. Așa s-ar explica de ce vechea legendă e scuturată de elementele ei fabuloase și repovestită în tonalitate profană, cu o suită de evenimente a căror concretețe nu mai lasă loc miraculosului. Dacă e să căutăm și aici o „camuflare" a sacrului în profan, aceasta nu poate fi descoperită decât în jurul semnului heraldic, el (steagul, stindardul, drapelul) fiind până-n zilele noastre un simbol investit cu aura unei anumite sacralități […]. Uciderea – atât de realistă – a zimbrului devine mult mai dramatică dacă […] imaginea sa se strămută din complexitatea arhaică a mitului în simplitatea mai nouă a simbolului"[4].

Practic prin aceste rânduri Valeriu Anania nu face decât o pledoarie pentru conținutul ideatic prezent în propriul poem dramatic, iar corectura întreprinsă se vrea a fi încadrabilă în datele paradigmei lui Mircea Eliade. Teoria prezentată în studiul respectiv este nuanțată succint într-un altul, unde sugerează vag și posibilitatea fenomenului revers, al mitizării faptului istoric. „Animalul-călăuză" al lui Eliade (dar și al experienței personale) determină apariția poemului dramatic *Steaua Zimbrului*: „Aici însă – atenție! – e locul unde mitul se întâlnește cu istoria. Se întâlnesc și se confruntă. Mitul face deschiderea, istoria caută să-l învăluie."[5]. Trebuie precizat că în cazul de față nu este vorba de mitologie pură, Valeriu Anania complicând paradigma prin îngemănarea mai multor dimensiuni conexe: eresul, miticul, magicul și legenda.

O primă sugestie anticipativă a procesului „demitizării", mai adecvat a procesului trecerii unui popor din dimensiunea sa mitică în cea istorică, se regăsește în *Tabloul I*. Într-o convorbire dintre voievodul Dragoș și fiul său Sas reținem următoarea replică: „Vrei țară? Vrei femeie? Cu idolul te luptă/ Și, prăbușindu-i chipul, te-așează-n locul lui!" (I: 426). Deși în cazul de față voievodul se referea în

[3] Cu precizarea că ideea unei „legende heraldice" implicate de tradiția culturală a descălecatului fusese totuși argumentată mult anterior de către R. Vuia (1922: 303), deci Valeriu Anania este departe de a fi un inițiator, dovedindu-se astfel că expresia sa artistică este a unei teorii etiologice consacrate (sau cel puțin enunțate) cu mult timp înainte.

[4] Valeriu Anania, *Mituri românești în viziunea lui Mircea Eliade*. Text destinat revistei „Caiete critice", reprodus în Anania 1995: 113.

[5] Valeriu Anania, *Mitologia românească*, răspuns la ancheta publicației, „Revista de istorie și teorie literară", 1987, nr. 1-2, reprodus în Anania 1995: 122.

BDD-A905 © 2009 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:37:54 UTC)

principal la suprimarea idolului erotic al Muşatei (suprimare ce va fi performată în tabloul următor, „Nu idolul, ci visul mi-ai ucis...” – II: 440), versurile sunt expresia ideii centrale a poemului, ce va conduce către exprimarea „legendei heraldice”, a cărei principală metodă de instaurare va fi întocmai sublimarea idolului totemic, iraţional, într-un simbol oficial, stema statului, care preia astfel aura de sacralitate. Introducerea propriu-zisă a straniei entităţi magice se petrece în *Tabloul II*. Steaua zimbrului, astru tutelar al moldo-vlahilor, cu simbolistica aparţinând substratului păgân de credinţe ancestrale, îndeplineşte o funcţie apotropaică şi de consacrare a umanului, constituind o realitate transcendentă ce asigură fiinţarea neamului moldo-vlah. Steaua zimbrului este „călăuză prin bejenii”, aşadar punct de reper al ontologiei colective. Însă valenţele sale fundamentale se dovedesc a fi acelea de dimensionare, în infinitul celest, a totemului moldo-vlahilor, Zimbrul, şi prin aceasta asigurarea întregii colectivităţi de „mersul bun al zodiei” sale: „... Moldovenii / Cât o ştiu pe boltă, ştiu / Că şi Zimbru-i drept şi viu.” (II: 435), prin vieţuirea (şi supra-vieţuirea) zimbrului şi neamul fiind ocrotit şi consacrat de ontic. În ceea ce-l priveşte pe Zimbru, acesta este în mod cert totemul moldovenilor, mentalul şi imaginarul colectiv acordându-i un statut complex, al permanentizării primordialităţii arhetipale, al îmbinării unor caracteristici sacre, capabil fiind să performeze miracole magice, un pseudo-deus al credinţelor confuze, animiste, totemice, panteiste:

> „Cel din urmă-n neamul lui,/ Dar mergând cu spiţa mumii/ Până-n tainiţele lumii./ Zimbrul însă marele/ Nu-i ca toate fiarele/ Ci, ca omul zodier,/ Steaua lui şi-o are-n cer,/ Stea cu slove şi peceţi/ Peste drumuri, peste vieţi,/ Şi pe sate, şi pe stâni,/ Şi pe greii munţi bătrâni./ Mergi cuvânt, răsai cuvânt!,/ Cer e Zimbrul şi pământ.” (II: 436).

Ultima sintagmă sugerează că Zimbrul îngemănează concomitent atributele ambelor dimensiuni ale fiinţării, ale uranicului şi htonicului, ale sacrului şi profanului, ale divinităţii şi umanului, într-o coincidenţă a complementarităţii integratoare şi mântuitoare, asigurând mersul bun al zodiilor cereşti pentru poporul moldovean: „Paşte Zimbrul şi veghează, / Viaţa noastră-i veşnic trează” (I: 436). Aceasta se vrea a fi, în opinia dramaturgului Valeriu Anania, expresia cultului iraţional, mai degrabă magic decât mitic, ce ar fi caracterizat religia şi implicit metafizica ca origine a neamului încă nesincronizat istoriei. Ar fi „metafora germinală” care ulterior a dat naştere mitului. Indiscutabil cea mai fantezistă exercitare a imaginarului asupra unor virtuale credinţe, ideea aparţinând exclusiv autorului, neputând a se argumenta prin alte asocieri probative, cum era cazul mitului Orbului sau cel al lui Iisus-pământul în piesele lui Blaga. În sine o temerară, mult prea temerară viziune poetică.

Tabloul III afirmă expresiv viaţa organică a neamului valah: „Cetatea noastră: codru şi hăţiş” (III: 443). Despre selecţia organică a vorbit şi Lucian Blaga atunci când încerca să exprime miracolul permanentizării noastre ca popor prin boicotarea istoriei cauzale şi obiective (cf. Bâgiu 2003a: 1-8). Tocmai sentimentul organicului pare a le fi fost suprimat moldo-vlahilor după ce Zimbrul le va fi ucis de Sas şi Dragoş. Voievodul Dragoş ucide Zimbrul din raţiuni aparent pur cinegetice, dar explicaţia ţine de o esenţă a fundamentelor socio-politice: voievodul trebuia să ucidă idolul iraţional al moldo-vlahilor, cu întreaga sa semnificaţie spirituală, pentru a i se

BDD-A905 © 2009 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:37:54 UTC)

substitui la modul raţional şi a ctitori la modul concret, instituţional, un voievodat medieval. Practic putem afirma că ne aflăm în faţa unui caz de pseudomorfoză a etnicului valah, fenomen explicat de Nichifor Crainic prin „captarea unui suflet primitiv în formele străine ale unei culturi înaintate" (Crainic 1996: 72). Ritualul uciderii totemului s-ar traduce printr-o „operă de falsificare", captarea fondului mitic autohton în formele unei culturi străine, demitizarea profesată de Dragoş ar fi o integrare în datele civilizaţiei europeane „avant la lettre". Dispariţia Zimbrului proiectează colectivitatea într-o caducitate a existenţei prin lipsa reperului ontologic fundamental: „Am murit şi noi.../ (Rătăcită:) Ce mai suntem noi?... Ce?... Strigoi/ Ai stihiilor..." (III: 455); „Dar Zimbrul a murit, măria-ta/ Minune nu-i să se mai poată face!" (III: 463); „Când moare Zimbrul, nimeni nu-i în fire." (V: 477). Valeriu Anania exprimă astfel dispariţia unui mit, mai degrabă a unui eres primitiv, dar mobilul poemului său este acela de a surprinde transformarea mitului în istorie. Anticipativ şi alegoric fenomenul este sugerat timpuriu:

> E-o vorbă prin ţinuturi basarabe,/ Dar nu la noi..., o vorbă din vechime:/ „Când piere-o stea pe cer, nu ştie nime/ Dac-a pierit şi pământeanul ei,/ Ori i s-a nins pe frunte..." (V: 477).

Steaua zimbrului, deşi acum absentă de pe boltă, străluceşte pentru moldoveni şi pentru Muşata, fiica lui Bogdan, pe fruntea capului trofeu. Muşata oferă stema ţării: „steagul Moldovei, capul de zimbru şi steaua, lucrat în fir de aur pe câmp roşu. La vederea lui, norodul cade-n genunchi" (X: 555). Moldo-vlahii intră astfel în istorie.

„Legenda heraldică" imaginată, în fond, destul de pueril, de Valeriu Anania, se înscrie în mai ampla sa preocupare de a releva, prin expresia artistică, rădăcinile iraţionale ale „mărimilor constante" ale mitologiei naţionale. Ceea ce dăunează în bună măsură în toate poemele sale dramatice, dar îndeosebi în cazul celui de faţă, este explicaţia perfect raţională pe care o prezintă, eludând întru totul atmosfera de mister. De altfel, în drama sa istorică se poate afirma că demitizarea era inerentă, dacă nu programatică, datorită infuzării cu circumstanţe şi contexte prozaice, explicite. Involuntar, autorul demitizează sec tocmai unde se poate presupune că urmărea supradimensionarea pe o panoplie a istoriei timpurii, a originilor incerte.

Însă este prezent şi reversul, din confruntarea mitului cu istoria acordându-i-se supremaţie şi primei instanţe. Voievodul Dragoş şi fiul său Sas rătăcesc drumul în incursiunea lor militară dinspre Maramureş către Moldova şi, pentru a ieşi la liman, urmăresc Zimbrul ce le ieşise în cale[6]:

> Ne rătăcisem drumul, şi zarea se-ncurcase/ Prin negura pădurii. Sub cerul mut, rămase/ Pământul să ne-ndrume. O urmă grea de fiară/ Ne răsări-nainte. Sălbăticiune rară,/ Şi parc-o mai văzusem, şi parcă n-o ştiam./ Aşa ne duse urma... Cu cât o

[6] O primă atestare a experienţei personale de care se leagă geneza acestui aspect al poemului dramatic se regăseşte într-un text al anului 1971, unde autorul evocă rătăcirea sa în munţi, în tinereţe, la vreme de iarnă şi ieşirea la liman urmărind paşii imprimaţi în zăpadă ai unui lup: „Urmărirea fiarei-călăuză, spun mitologii, te poate duce la descoperirea unui loc necunoscut, care, la rândul său, poate deveni un oraş sau o ţară. Fiara mea nu mă dusese decât la fântâna Bărbăteştilor. Dar poate că, mai la adânc, ea m-a purtat spre un alt tărâm, necunoscut, al vieţii ce era să-mi mai fie. *Steaua Zimbrului*, răsărită ceva mai târziu, implică şi ceea ce se cheamă o experienţă" (Valeriu Anania, *Urma năzdrăvană*, „Noi", Detroit, februarie 1971, nr. 9, reprodus în Anania 2000: 128).

BDD-A905 © 2009 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:37:54 UTC)

alergam,/ Cu-atât ştiam mai bine, încotro vei/ Coti cu ea, e lumea. La albia Moldovei/ Când ajunserăm, iată, păscând într-o vâlcea/ Văzurăm fiara însăşi... (V: 479).

Este vorba desigur despre „vânătoare rituală", căci urmărirea zimbrului are ca rezultat descoperirea unei ţări necunoscute şi în cele din urmă întemeierea unui stat (Eliade 1980: 140).

Banalul episod cu finalităţi cinegetice ascunde aşadar o semnificaţie a repetării unui ritual arhetipal, urmărirea urmei „animalului călăuză", care va îndruma omul către descoperirea unei noi lumi, relevându-i-se astfel o nouă dimensiune a fiinţării pe care o va lua în posesie, instaurând o nouă ordine în tărâmul adeseori primordial, pur, primar:

Animalul (i. e. forţa religioasă pe care o incarnează) este cel care descoperă soluţia unei situaţii aparent fără ieşire, el este cel care operează ruptura într-o lume închisă şi deci face posibilă trecerea la un mod de existenţă superior. (Eliade 1980: 164).

Mircea Eliade a comentat credinţa, de regăsit în mitologia sau folclorul multor popoare (se insistă, printr-o amplă comparaţie, asupra variantei huno-ungare), românii nefăcând excepţie. La rândul lor, aceştia mitizează o întâmplare cotidiană (poate chiar imaginată în vederea mitizării), proiectându-şi astfel începuturile istorice într-o dimensiune supraumană, magică, infuzată de tiparele ritualice ale sacrului, ce surmontează durata, instalându-se într-o dimensiune a unui *illo tempore* revigorat. Şi în poemul lui Valeriu Anania este surprins fenomenul. Decrepitului şi abulicului „domn" Dragoş i se recită, după ani, de către o fiică a pământului, un „cânt fierbinte" care a pătruns în mentalul colectiv:

Nestemată fiară,/ Fiară codrioară,/ Soi de viţă rară,/ Fiară năzdrăvană / Ţine-ntr-o poiană./ Lumile sub geană./ Iată mări iată,/ Dragoş mi se-arată./ […]/ Buzna-i dau mistreţii/ În zborul săgeţii,/ Urşii i se roagă/ Să-i ţintească-n ghioagă,/ Zimbrul cel cumplit... (VII: 513-515).

Desigur procesul mitizării faptului istoric, prin expresia legendei, este mai verosimil, în poemul lui Anania, decât demitizarea eresului irațional, deşi se insistă mult mai puţin asupra sa. Şi aceasta întrucât se înscrie într-o tradiţie certă[7], doar resuscitată de dramaturg, în ţesătura difuză a propriei perspective asupra legendei descălecatului moldo-vlah.

Formulările cu inflexiuni ce amintesc cert de limbajul popular, de oralitatea înţelepciunii ţărăneşti constituie parte a caracterului specific al poemului.

Băiete! Intri-n viaţă cu zurbă şi năvală, / Dar viaţa nu-i doar pinten, mai este şi zăbală. (I: 419);

Greu să citeşti în stele în timp ce calci în blide! (I: 420);

[7] Tradiţie instaurată de cronici rămase în general anonime: *Letopiseţul* de la Bistriţa, Cronica sârbo-moldavă de la Neamţ, Cronica moldo-polonă, *Cronica anonimă* etc. Vezi Ioan Bogdan, *Cronice inedite atingătoare la istoria Românilor. Adunate şi publicate cu traduceri şi adnotaţiuni* (Bucureşti, 1895), pp. 49, 100; Ioan Bogdan, *Vechile cronici moldoveneşti până la Ureche*, p. 223, p. 237-238. Textele reproduse de Gheorghe Brătianu, *Tradiţia istorică despre întemeierea Statelor Româneşti* (Bucureşti, 1945), pp. 247-248. Textele referitoare la descălecatul voievodului Dragoş reproduse de Mircea Eliade, *op. cit.*, pp. 137-140.

BDD-A905 © 2009 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:37:54 UTC)

> Cătând mereu la țintă, fă-ți pasul să-ndrăznească / Pe calea cea din mijloc, că-i cale-mpărătească! / Eşti şoim?: nu-ți face curte de vrăbii împrejur, / Dar nici nu-ți pune cuibul alături de vultur! / […] / Când prețu-i după lege şi cumperi cu bani buni, / Fă semănatul ziua, şi noaptea să aduni; / Dar când desfăşori fapte pe-alăturea de legi, / Fă semănatul noaptea, şi ziua să culegi! (I: 425-426);
>
> Nu, nu moare / Un adevăr când martorii-i sunt vii. (V: 477);
>
> Nu tot sfârşitu-i grabnic să-ntreacă ce-a-nceput. (V: 478);
>
> Măria-ta, nu ştii / Că idolii pe care-i ucizi sunt tot mai vii? / Vrei să dobori un idol?: nu da ca un mişel, / Ci cată de luceşte mai volnic decât el. (V: 480);
>
> În pârga crudă-a jocului zglobiu / Se coace roada judecății drepte. (IX: 532).

Este de altfel o trăsătură specifică a dramaturgiei lui Valeriu Anania aceea de a introduce, constant, maxime şi aforisme care urmăresc exprimarea unor valori umane perene. Întrebarea care planează sumbru asupra unui astfel de procedeu este în ce măsură intruziunea eticului în estetic dăunează asupra calității artistice. Excesul în a face uz de expresia anumitor teze morale este, din nefericire, de asemenea, specific operei dramatice a lui Anania, uneori oferind impresia stânjenitoare de a asista la lecturarea versificată a unor sentințe moralizatoare, dincolo de talentul incontestabil de a asigura fluiditatea unei asemenea ample versificări.

Un ultim aspect sensibil al poemului în discuție îl constituie situarea sa într-o paradigmă a descendenței diacronice, a surselor şi a influențelor utilizate, asimilate şi integrate, a modelelor urmate involuntar sau... pastişate cu seninătate. Acestea sunt într-atât de evidente încât chiar foarte binevoitorul exeget Ion Zamfirescu nu a putut să nu le semnaleze, grăbindu-se însă a menționa că este irelevant dacă Valeriu Anania le-a utilizat programatic sau spontan, deoarece:

> Putem vedea în acestea o formă de solidarizare naturală cu valori intrate în firea simțirii şi judecății noastre ca popor; […] nu mai puțin avem şi o impresie de sinteză românească, urcând de la formele arhetipale ale simțirii şi vorbirii locale până la cristalizări moderne de istorie şi cultură. (Ion Zamfirescu, *apud* Anania 1982a: 409).

Să urmărim însă exemplificările, grăitoare în bună măsură prin ele însele. Întâlnim astfel reflexe şi metrică de baladă populară: „Paşte Zimbrul şi veghează, / Viața noastră-i veşnic trează, / Umblă Zimbrul pe coclaur, / Noi durăm prin vremi de aur" (II: 436).

Eminescu, cel de la ale cărui proprii încercări dramatice (drama neterminată *Bogdan Dragoş*) este posibil a se revendica Anania, revine obsedant în rândurile poemului, fiind o prezență mai mult decât integratoare, uneori părând că asistăm la o relecturare a operei sale, fie că ne referim la configurarea unor ample tablouri epice de luptă:

> Toată oastea se prăvale/ Fulgerându-i de năprasnă, dintr-o parte, din cealaltă,/ Iar din urmă, pedestrimea care stă la pândă, saltă,/ Şi păleşte cu baltagul rămăşițele căzute/ De pe cai în vremea luptei. La nevoie, pot s-ajute... (III: 460),

la specificitatea lirismului meditativ-filosofic („Dar de astăzi, niciodată a mă-ntoarce nu mai pot..." – X: 552), sau de simplă tehnică a prozodiei („Că aripi negre stau ascunse-n tine,/ Că mort e brațul care vrea s-alinte,/ Că minte ochiul, şi suflarea minte..." – II: 439). În contextul acestui ultim exemplu asistăm şi la o descindere în

BDD-A905 © 2009 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:37:54 UTC)

scenă a unei false Năluci, episod involuntar ilar, palidă replică a *Luceafărului* eminescian sau a celebrului spirit shakespearian din *Hamlet*. Tehnica retoricii savante se pierde frecvent în indeterminarea comună a paşoptismului, amintind laolaltă de Alecsandri, Bolintineanu, Alexandrescu sau chiar Eminescu:

> Neam valah, fiu al veciei, cum de nu te pot culege/ Din morminte revărsate, să te cațeri pe toiege,/ Şi crescând aşa prin moarte, viu ca-n vremile de-apoi,/ Să te-nvolburi azi cu mine pe cărări de drumuri noi?/ Neam valah, norod al Tainei, adunat aici în miez, Mă cuminec azi cu tine ca prin tine să viez! (X: 549);
>
> Eu, Bogdan de Maramureş, prin puterea lui Hristos / Zdrobitor a toată vrajba şi-mpilarea, las prinos… (X: 549);
>
> Argay, mergi la crai şi spune-i că aceasta mi-i moşia!/ […]/ Spune-i craiului: norodul ce-mi stă astăzi la picioare/ Slobod s-a născut, şi slobod a crescut, şi va să zboare/ [...]/ Spune-i că ni-i dragă pacea, câtă vreme ne-o da pace;/ Dar să nu stârnească-n clopot norul greu, în care zace... (X: 551-552).

Din păcate, asemenea versificări nu dovedesc nimic pozitiv, eventualul omagiu de subtext adus înaintaşilor realizându-se prin expresia lipsită de altfel de valoare literară. Nici în acest poem dramatic nu lipseşte ecoul cert din lirica magistrului Arghezi. Prințul Costea, prefăcându-se mort vreme de ani buni, din rațiuni politice, în momentul în care poate să abandoneze travestiul şi traiul incognito pentru a reveni alături de familie se adresează astfel odraslelor: „Puii mei!... Copiii mei! / […]/ A fost un joc nebun/ Pe care tata l-a jucat cu voi, (IX: 531). „Jocul de-a moartea" este o banală reiterare, lipsită de gravitate şi de profunzime, a jocului *De-a v-ați ascuns*... al tatălui arghezian: „Puii mei, bobocii mei, copiii mei!/ Aşa este jocul./ Îl joci în doi, în trei./ Îl joci în câte câți vrei./ Arde-l-ar focul! (Arghezi 1990: 103).

Desigur nu puteau fi absenți reprezentanții prin definiție ai dramei istorice în versuri. Al. Davila şi a sa piesă *Vlaicu Vodă* (1902) sunt identificabili prin modalitatea de invocare a gliei străbune: „Aici, Muşato, mii de oseminte/ Mă cheamă şi mă vor şi mă supun./ În tot copacul creşte un străbun/ Şi-n brazda mea rodeşte neamu-ntreg." (IX: 534). Iar Delavrancea, cu *Apus de soare*, pare că revine prin vorbele de recunoştință pentru oştenii căzuți în luptă:

> Am biruit,/ Dar cu câte jertfe, doamne! Că pierdui în bătălie,/ Doamne, mi-l pierdui pe Ceaur, şi-i pierdui pe Dan, pe Lie,/ Şi pe Dragnea, şi pe Boldur, şi pe Voinea, şi pe Vlad,/ Toți din floarea călărimii… zeci şi sute… şi-alții cad/ Fugărind pe Nistru hoarda… (VI: 487-488).

Însă chiar anii editării dramelor amintite probează o stare de fapt edificatoare: poemul dramatic al lui Valeriu Anania, publicat în 1971, este prizonierul unei etape demult depăşite a evoluției dramaturgiei româneşti. Mai mult decât atât, dramaturgul nu aduce nimic nou în interiorul speciei pe care o exemplifică în afara timpului ei, cum o sugerează tacit la acea vreme Stelian Vasilescu: „Autorul nu-şi propune nici cu această piesă să spargă tiparul pieselor noastre istorice în versuri. Când face însă câte o fisură în zid, izbuteşte." (Stelian Vasilescu, *apud* Anania 1982 a: 558). „Fisurile în zid" sunt însă stinghere în monolitul unei opere de artă ce se recomandă, în ultimă instanță, doar ca variație pe temă fixă.

BDD-A905 © 2009 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:37:54 UTC)

Mitul Zburătorului este singurul care se dovedeşte a avea o amprentă de originalitate, o prelucrare proprie lui Anania, într-adevăr de o rară ţinută estetică, păstrând, în acelaşi timp, fondul semnificativ clasic, al lui Heliade:

> I-am spus odată mamei că mă doare/ Ceva prin suflet, cald, ca o dogoare/ Nelămurită, ca un vânt pustiu,/ Ca un suspin de mugure târziu./ – De unde, mamă, vine-atâta dor?.../ Răspuns-a mama: – De la Zburător./ Trecut-a Zburătorul peste casă./ Şi cum adie, noaptea, el îţi lasă/ Pe inimă un scump şi dulce chin/ Ca într-un lan cu spicul nedeplin/ Şi plin de aşteptare.../ […]/ ... Mamă bună,/ Când vine Zburătorul? – Când e lună/ Şi viaţa lumii tremură pe cer./ Îmi simt, măicuţă, sufletul stingher/ Precum în câmp un lujer de sulfină./ Dac'am să mor, aşteaptă-l, o să vină,/ Mi-a spus măicuţa; azi ţi se ascunde,/ Dar va veni, de unde, de neunde,/ Frumos la chip şi bărbătesc la faptă;/ Tu fii cuminte, crede şi aşteaptă!… (I: 424).

Din nefericire asemenea episoade ce probează o exemplară ţinută lirică se regăsesc în vecinătatea unor carenţe răsunătoare ale versificaţiei, inexplicabile în cazul unui dramaturg care obişnuise a-şi impune poemele dramatice, după cum consideră Aurel Bădescu, „... îndeosebi datorită bogăţiei, culorii şi frumuseţii limbii în care e scris, inspiratelor cadenţe şi curgeri ale versurilor, datorită, în genere, ţinutei sale literare." (Aurel Bădescu, *apud* Anania 1982a: 558): „Ne-o fi datul să ne batem numai noi./ […]/ În luptă ar fi patru contra doi." (III: 458), sau „Vin tătarii!/ (Liniştită:) Ieri mi-am adăpat măgarii..." (I: 461). Forţarea rimei este evidentă, în aceste cazuri.

Valeriu Anania a ambiţionat foarte mult cu poemul dramatic în discuţie, poate însă prea mult, ceea ce se poate înţelege involuntar, urmărind fie şi sinteza exegetică a lui Ion Zamfirescu:

> Acest fond istoric este cuprins şi orchestrat printr-o amplă partitură poetică, în ale cărei registre se întâlnesc, unificându-se: fosforescenţă folclorică, colorituri de cronică, sonorităţi liturgice, sublimări culte. (Ion Zamfirescu, *apud* Anania 1982a: 405-406).

Se întâlnesc, dar impresia de fond este aceea că nu se prea unifică. Ceea ce fusese reproşat *Meşterului Manole* ca element care impietează asupra saltului calitativ al poemului către statutul de capodoperă, anume absenţa „pietrei unghiulare", a „cheii de boltă", a acelei viziuni integratoare a prea multor dimensiuni ale produsului literar, se constată a fi acum elementul a cărui lipsă acută proiectează eşafodajul periculos de aproape de zonele limitrofe ale literaturii de rang secund.

Bibliografie

Alexe 1968: George Alexe, *Steaua Zimbrului*, „Ateneu", Bacău, V, ianuarie 1968, nr. 1; reprodus în „Credinţa", Detroit, XXI, decembrie 1971.

Anania 2000: Valeriu Anania, *De dincolo de ape*. *Pagini de jurnal şi alte texte*, ediţie îngrijită şi postfaţă de Ioan-Nicu Turcan, Cluj-Napoca, Editura Dacia.

Anania 1995: Valeriu Anania, *Din spumele mării*. *Pagini despre religie şi cultură*, ediţia îngrijită şi postfaţă de Sandu Frunză, Cluj-Napoca, Editura Dacia.

Anania 1982a: Valeriu Anania, *Greul pământului*, o pentalogie a mitului românesc, vol. I, Bucureşti, Editura Eminescu.

BDD-A905 © 2009 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:37:54 UTC)

Anania 1982b: Valeriu Anania, *Greul pământului*, o pentalogie a mitului românesc, vol. II, Bucureşti, Editura Eminescu.

Anania 1972: Valeriu Anania, *Poeme cu măşti*, teatru, ediţie definitivă, Bucureşti, Cartea Românească.

Anania 1971: Valeriu Anania, *Steaua Zimbrului*, poem dramatic, Bucureşti, Editura Eminescu.

Ardelean 1991: Steluţa Ardelean, *Aspecte ale mitului în creaţia lui Valeriu Anania*, lucrare de diplomă, manuscris, Facultatea de Limbi şi Literaturi Străine, Universitatea Bucureşti, coordonator ştiinţific: Lect. Univ. Dr. Valentina Curticeanu.

Arghezi 1990: Tudor Arghezi, *Cuvinte potrivite*, versuri, prefaţă de Liviu Papadima, antologie şi tabel cronologic de Mitzura Arghezi şi Traian Radu, Bucureşti, Editura Minerva.

Barbu 1977: N. Barbu, *Resurse folclorice: eseistica dramatică*, în *Momente din istoria teatrului românesc*, Bucureşti, Editura Eminescu.

Bădescu 1974: Aurel Bădescu, *Steaua Zimbrului*, „Contemporanul", XXVIII, 25 ianuarie 1974.

Bâgiu 2003a: Lucian Bâgiu, *„Selecţia organică" între succedaneu şi substrucţie a istoriei*, „Discobolul", Anul VI, aprilie–mai–iunie 2003, nr. 64-65-66 (71-72-73), p. 1-8.

Bâgiu 2003b: Lucian Bâgiu, *Steaua Zimbrului. Ficţiune literară între legendă şi istorie*, „Credinţa strămbună", Anul XIII, Februarie 2003, nr. 2 (203), p. 7.

Bâgiu 2004a: Lucian Bâgiu, *Valences of the Local Myth in Valeriu Anania's Dramaturgy*, în *microCAD 2004 International Scientific Conference 18-19 March 2004, Section P: Humanities*, Miskolc, Hungary, p. 1-5.

Bâgiu 2003c: Lucian Bâgiu, *Valenţe ale mitului autohton în dramaturgia lui Valeriu Anania*, „Annales Universitatis Apulensis. Philologica", Alba Iulia, 4, 2003, tom 1, p. 65-68.

Bâgiu 2004b: Lucian Bâgiu, *Valenţe polifonice ale prozei şi dramaturgiei lui Bartolomeu Valeriu Anania*, Alba Iulia, Editura Reîntregirea.

Bâgiu 2003d: Lucian Bâgiu, *Zu ausgewahlten Arbeiten von Valeriu Anania (summary in English language)*, „Forum România", Interdisziplinares Treffen von Wissenschaftlern „mit Rumanien-Bezug", Osterreichishes Ost und Sudosteuropa Institut, Wien, 20-21 Oktober 2003, p. 10.

Brădăţeanu 1977: Virgil Brădăţeanu, *Viziune şi univers în noua dramaturgie românească: Mioriţa*, Bucureşti, Cartea Românească.

Brătianu 1945: Gheorghe Brătianu, *Tradiţia istorică despre întemeierea Statelor Româneşti*, Bucureşti.

Chirilă 1973: Dumitru Chirilă, *Steaua Zimbrului*, „Familia", Oradea, IX, decembrie 1973, nr. 12.

Cosmuţă 1974: Aug. Cosmuţă, *Steaua Zimbrului*, „Tribuna", Cluj-Napoca, XVIII, 17 ianuarie 1974, nr. 3.

Crainic 1996: Nichifor Crainic, *Parsifal*, în vol. *Puncte cardinale în haos*, ediţie îngrijită şi note de Magda şi Petru Ursache, prefaţa de Petru Ursache, Iaşi, Editura Timpul.

Deaconu 1996: Constantin Deaconu, *Mioriţa, Meşterul Manole, Du-te vreme, vino vreme!, Steaua zimbrului, Greul pământului*, în *Impresii de lectură*, Rm. Vâlcea, Editura Conphys, p. 7-64.

Diaconescu 1983: Romulus Diaconescu, *Dramaturgi români contemporani*, Craiova, Scrisul românesc.

DCLRC: *Dicţionar cronologic de literatură română contemporană*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică.

DGLR I: *Dicţionar general al literaturii române*, Academia Română, coordonator Eugen Simion, A/B, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic.

DESR: *Dicţionarul esenţial al scriitorilor români*, coordonatori Mircea Zaciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu, Bucureşti, Editura Albatros.

BDD-A905 © 2009 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:37:54 UTC)

DSR I: *Dicţionarul scriitorilor români*, vol I, A-C, coordonare şi revizie ştiinţifică Mircea Zaciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu, Bucureşti, Editura Fundaţiei Culturale Române.
Ducea 1974: V. Ducea, *„Steaua Zimbrului" de V. Anania*, „Teatrul", februarie 1974, nr. 2.
Eliade 1980: Mircea Eliade, *De la Zalmoxis la Genghis-Han. Studii comparative despre religie şi folclorul Daciei şi Europei Orientale*, traducere de Maria Ivănescu şi Cezar Ivănescu, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică.
Ghenceanu 1973: V. R. Ghenceanu, *În loc de avancronică la „Steaua Zimbrului"*, „Pentru socialism", Baia Mare, XXIII, 1973, nr. 16.
Ghiţulescu 2000: Mircea Ghiţulescu, *Istoria dramaturgiei române contemporane*, Bucureşti, Editura Albatros.
Ionescu 1974: Medeea Ionescu, *Steaua Zimbrului*, „Viaţa studenţească", XX, 6 februarie 1974.
Logos: *Logos Arhiepiscopului Bartolomeu al Clujului la împlinirea vârstei de 80 de ani*, ediţie îngrijită de: Arhid. Ştefan Iloaie, consilier cultural, Cluj-Napoca, Editura Renaşterea.
Măciucă 1986: Constantin Măciucă, *Motive şi structuri dramatice*, Bucureşti, Editura Eminescu.
Micu 1996a: Dumitru Micu, *Scurtă istorie a literaturii române*, vol II, Bucureşti, Editura Iriana.
Micu 1996b: Dumitru Micu, *Scurtă istorie a literaturii române*,vol. III, Bucureşti, Editura Iriana.
Micu 1997: Dumitru Micu, *Scurtă istorie a literaturii române*, vol. IV, Bucureşti, Editura Iriana.
Munteanu 1982: Elisabeta Munteanu, *Motive mitice în dramaturgia românească*, Bucureşti, Editura Minerva.
Niculescu 1985: Ionuţ Niculescu, *Voievodul Dragoş, Domnitorul Bogdan*, „Teatrul", mai 1985, nr. 5.
Pintea 1987: Ioan Pintea, *Dialog cu scriitorul Valeriu Anania*, „Steaua", XXXVII, decembrie 1987, nr. 12, p. 22-25; republicat în Valeriu Anania, *Din spumele mării. Pagini de religie şi cultură*, rdiţia îngrijită şi postfaţă de Sandu Frunză, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1995, p. 205-215; republicat în Ioan Pintea, *Însoţitori în Turnul Babel*, Craiova, Editura Omniscop, 1996, p. 182-194.
Piru 1981: Al. Piru, *Istoria literaturii române de la începuturi până azi*, Bucureşti, Editura Univers.
Piru 1972: Al. Piru, *Poeme cu măşti. Geneze*, „Ramuri", octombrie 1972, nr. 10.
Pop 1983: Rodica Pop, *Teatrul miturilor fundamentale*, „Luceafărul", 7 mai 1983, nr. 18.
Popa 1971: Marian Popa, *Dicţionar de literatură română contemporană*, Bucureşti, Editura Albatros.
Popa 2001: Marian Popa, *Istoria literaturii de azi pe mâine*, vol. II, Bucureşti.
Sasu, Vartic 1995: A. Sasu, M. Vartic, *Dramaturgia românească în interviuri*, vol. I, Bucureşti, Editura Minerva.
Ştefănescu 2005: Alex Ştefănescu, *Istoria literaturii române contemporane. 1941-2000*, concepţia grafică: Mihaela Şchiopu, fotografii de Ion Cucu, Editura Maşina de scris.
Ungureanu 2003: Cornel Ungureanu, *Geografia literaturii române azi*, vol. I, Cluj-Napoca, Paralela 45.
Vasilescu 1973: Stelian Vasilescu, *Steaua Zimbrului*, „România literară", XX, 13 decembrie 1973.
Vasiliu 1995: Mihai Vasiliu, *Istoria teatrului românesc*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică.
Vuia 1922: R. Vuia, *Legenda lui Dragoş*, „Anuarul Institutului de Istorie Naţională", Cluj, I, 1922, p. 303.
Zamfirescu 1976: I. Zamfirescu, *Drama istorică românească III. Mutaţii şi poziţii în drama contemporană*, Bucureşti, Editura Eminescu.
Zamfirescu 1983: Ion Zamfirescu, *„Greul pământului" de V. Anania*, „România literară", 29 decembrie 1983, nr. 52.
Zamfirescu 1982: Ion Zamfirescu, *Steaua zimbrului*, în Valeriu Anania, *Greul pământului*, o pentalogie a mitului românesc, vol. I, Bucureşti, Editura Eminescu, p. 404-410.

BDD-A905 © 2009 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:37:54 UTC)

The Rise of the Moldavian-Vlach People and the Foundation of the Moldavian Principality in the Lyrical Drama *The Star of the Bison* by Valeriu Anania

In *Steaua zimbrului (The Star of the Bison)* (1971) one notices the extremely hazardous ambition to explain both the modality of the configuration of a myth (read *of the legend*) reconfiguration of the data of the historical fact and the reasonable mechanisms which determined the demythologizing of another fairy-tale and its introduction into the extreme data (delimited and limitative) of the historical fact. To integrate both the rational and the irrational into a historical reality in a dramatic poem, in spite of the many inclinations towards myth, and especially to challenge the artistic expression of two totally opposed processes, birth and the suppression of "the germinal metaphor", represents an excessive task, the author betraying himself with his own instruments.

The Norwegian University of Science and Technology in Trondheim (NTNU)
Norway

BDD-A905 © 2009 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:37:54 UTC)